

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt XVII. Formula alia ex Hieronymo Savanarola pro demonstranda
adversus Gentes fidei Catholicæ veritate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

C A P V T XVII.

Formula alia ex Hieronymo Savanarola pro demonstranda adversus Gentes fidei Catholicæ veritate.

Hieronymus Savanarola acutè sat's & eruditè, pricipiū in *Tractatu de triumpho Crucis*, & alibi sēpē, ut plurimum à naturalibus principiis initium sumens, gradatim ad mysteriorum fidelis nostre confirmationem confundit: Ex quo nos brevitatē consulentes, Epilogum sive argumentorum conclusionem quādam ab ipso ad finem operis sī adjectam, slegimus: quæ, ut clarius intelligent, paucula ex eodem authore p̄mittenda duximus. Oportet, inquit ipse, cap. i., nos ad cognitionem invisibilium per visibilia devenire, omnis enim nostra cognitio incipit à sensu. Colligentes igitur Philosophi p̄ oculis universum: cœlum scilicet & ornatum eorum, atque influ- xum, nec non elementorum proprietates, actiones, mixtionesque eorum multimodas, compositarum rerum varietates, motus & proprias passiones, mirabilem denique ordinem, & mundi hu- jus visibilis magnitudinem, & pulchritudinem, ad invisibilis suspicenda mentis aciem e. exerunt. Quibus inventis, eorum naturas & proprietates, qualitercunq; potuerunt, investigare conati sunt. Sicut ergo ipsi Philosophi, res naturales esse opera DEI cognoverunt, per quæ in ejus virtutis & gloria cognitionem perveniri potest: ita que sunt in Ecclesia Christi, sensibus & ratione per- ceptibilita, ostendere volumus, esse ejusdem opera DEI, per quæ ad notitiam majestatis & gloriae JESU Christi, qui nobis in visibilis est, pervenire possumus.

Quernadmodum igitur omnia, que DEUS fecit in universo, Philosophi aggregaverunt; oportet quoquenos colligere quacunque Christus in mundo operatus est. Et sicut ex misericordiis naturæ operibus Philosophi coacti sunt confidere DEUM esse primam omnium causam, & opus naturæ esse opus intelligentiæ non errant, hoc est, est DEI: ita ex admirandis Christi operibus ostendere voluimus, eundem Christum crucifixum esse, primam omnium causam, & ipsius operationes esse DEI operationes, qui erant non potest: nec ta- men ideo affere volumus, nos ob has rationes credere. Neque enim harum argumentationum virtute, Christiana mens ad credendum impellitur. Alioquin de hujusmodi rebus non fides, sed opinio haberetur: virtute autem hac creditur luminis ex DEO nobis supernaturaliter infusi. Deinde his rationibus Fidelium animos alacriores reddimus, & confirmamus; incredu- lis adversariis demonstrantes, fidem à nobis non leviter, & inaniter, sed graviter, sa- piensissime teatri. Ut autem melius universa diversorum temporum Ecclesiæ opera, tam pra- sentis, quam præteritæ in unum collecta, ante oculos statuamus, ad similitudinem, & compara- tionem universi, sub effigie currus triumphalis, singula inferius describemus.

De triumpho Christi, unde fidei argumenta eliciuntur.

§. I.

DEUS cum sit infinitæ potentia, sapientia & bonitatis, non potest per unam tantum crea- turam, nisi imperfectè cognosci; Philosophi siquidem in tanta majestatis notitiam, ex ordine uni- versi potissimum devenerunt: qui ordo non ex una dumtaxat, sed ex innumeris ferè creaturis conatur; quas non multa cum difficultate, p̄ oculis simul statuere potuerunt: cum sint omnes naturali quoddam vinculo ita connexæ, ut alia ex alia pendeat.

Primum itaque ante ora constituamus currum **C**urrus quatuor vestrū totis, & super eo, more triumphantis Christum spinis coronatum, innumeris Christias probris & consumelis, atque atrocissimo & tutissimo suppliciū ac mortis genere superatatis, plagarum livorem, tortusque cruentati corporis ci- catrices, & vulnera ostendente, quibus non aliis armis cuncta subegit, & captivam in altum duxit captivitatem. Ejusque vertici, micantibus radice lucidissimis, imminet globus trina facie, trinitatem effigiens, totum ipsum Christum, ejusque Ecclesiam inenarrabili circumfuso splendore, protus illuſtrat, Christus vero læva crucem te- neat, cum ceteris passionis sue aculeis, & instrumenis, utriusque testamenti volumen dextra complectens. Juxta pedes superposita hostia stet calix: & circa ipsum distincta vasa aquæ, vini, olei, & balsami, cum reliquis Sacramentorum Ecclesiæ signis. **M**ox infra gradum Christi sedeat piissima ejus Mater Virgo MARIA.

Ad hanc infra ipsius Virginis gradum, circum- quaque disposita sunt aurea, argentea, & cristallina vasa, cælaturis & gemmis pretiosis ornata, non nisi ossibus & cineribus referita mortuorum. Ante currum statim Apostoli, & Prædicatores omnes, quasi vehiculum trahentes assistant, præstantibus Patriarchis, & Prophetis veteris testamenti, cum innumera virorum & mulierum caterva. Currum circumstant amplissima utriusque sexus, & cuiuslibet conditionis agmina Martyrum, circa quos sunt universi Doctores sacri, libros apertos ultraque manu gestantes. Currum de hinc sequatur in- finita multitudo utriusque sexus, & omnis generis, & fortis hominum, Judæorum scilicet, Græcorum, Latinorum, & Barbatorum, tam divitium quam pauperum, sapientium, eruditorum, idiota- rum, & cuiuslibet ætatis plaudentium.

In circuitu autem horum omnium, tam pre- cedentium, quam sequentium triumphalis currus pompam ponamus, innumeras hostium turmas, Ecclesiam totis viribus oppugnantes, Imperatores scilicet, Reges, Principes, & potentes hujus sæculi, sapientes quoque Philosophos, & heredi- cos, ac ex omnium gentium, & linguarum popu- lis, servis, & libertis, maribus, ac feminis, infinitam fortis cuiuscunq; frequentiam. Juxta hos profana Deorum simulachra, & idola constrata, diruta, & comminuta describantur, nec non libri hæ- reticorum combusti, confutataque ceterarum se- ctarum dogmata, cultus denique omnis aliarum religionum dejectus & eversus.

Hujusmodi ergo currus ante oculos nostros de- scriptus, & constitutus, erit quasi quoddam uni- versum, unde novam Philosophiam elicerem vales- mus. Pro prima siquidem causa, & pro invisibili- bus, ad quorum cognitionem per visibilia nitun-

tur Philosophi pervenire; in vertice Christi radian-
tem globum lucidissimum statuimus, vice lumen &
individua Trinitatis. Quem summum
DEUM esse confitentur, atque ipsum Christum,
qui nobis invisibilis est, ceteris unde superemi-
nentem, cui innumeros Angelorum, & animarum
beatarum choros assistere credimus, ad quorum
cognitionem & scientiam, ex his quae supra, &
circa currum visibilia colloquimur pervenit eco-
nabimur. Sicur autem Philosophi post invisibilia
celum dicunt esse principalem omnium, que in-
tra ipsum generantur, causam: ita & nos crucem
& passionem Christi post divinitatem, ponimus
principalem causam gratiarum Ecclesie, & no-
stra salutis. Et sicut post calum succedunt elemen-
ta, ita post passionem Christi sequuntur Ecclesi-
stica Sacra menta. Et quemadmodum elementa
virtutem omnem habent a celo; ita Sacra menta
virtutem a Passione Domini consequntur. Post
elementa vero semina in mundo, & agentia parti-
cularia ponimus. Pro seminibus ergo in triumpho
nostro doctrinam capimus Evangelicam, San-
ctorumque opera, & exempla, quorum offa ac ci-
neres nos memores reddunt. Eorum namque
monumentis, monitis & exemplis Ecclesia quo-
tidie claret, ac fructuosis operibus facundatur.

Insuper pro particularibus agentibus descripsi-
mus Apostolos, Patriarchas, Prophetas, Marty-
res, ac Doctores, qui dum viverent universum ter-
ram orbem prædicationibus in Christo rege-
nerarunt. Sancti enim dum Christo cooperantur,
particularia agentia recte vocari possunt. Eorum
vero scripta, bona opera, & exempla, que sapientia
in Ecclesia recoluntur, nobis semina bene vi-
vendi proculdubio existunt. Postremo in hoc
mundo corporeo sequuntur effectus, pro quibus
amplissimam hominum multitudinem cuiuslibet
conditionis delicipimus, ad Christum exemplis
& adhortationibus sanctorum convertam, que
cum pie, cum etiam sanctissime vixit.

Sed quia in rebus naturalibus omnis motus est
de contrario in contrarium, & generatio unius est
corruptio alterius, in omni generatione pugna-
tria invicem contraria requiruntur; ubi semper ma-
ior prævaleat veritas. Propterea hostes Christi &
Ecclesia, eorumque errores undique Christi du-
ce, fugatos, & evulsos in hoc mundo delicipimus.
Porro ex quatuor rotis quatuor mundi partes in-
telliguntur, per fidem & veritatem Christi mirificè illistrata. Sicut ergo Philosophi pre oculi ha-
bentes ordinem universi, & ejus effectus consideran-
tes, admiratione & ardore discendi ipsas naturalium
effectus, causas perquirendo, paulatim que ab inferioribus ad superiora ascendendo, ad
cognitionem divinitatis Majestatis & invisibilium
pervenerunt. Ita & nos si triumphi & delicii op-
tionis hujus imaginem, præteritoisque & quo idia-
nos effectus hinc elicitos diligenter perscrutati
fuerimus, incipimus admirari, & eorum causas
inquirere, & per hoc, ad Divinitatem Christi, &
invisibilia majestatis ejus cognoscenda gradatim
transferemur.

Premillio igitur mirabili Christi triumpho, jam
ad prædicti Authoris epilogum accedamus, in
quo brevissime fidei nostra varia argumenta non
solum aduersus Ethnicos, sed & Infideles quo-
unque congregantur.

Brevis argumentorum eodem Sav-
narola authore collectio ad Infideles
convincendos.

§. 2.

UT autem brevi epilogo, quo superius dicta
fuit, perstringentes collecte oculi rationes
facilius offerantur: dictimus Christianos ad cre-
denda, observandaque Christi, & ejus Ecclesiæ
mysteria, ac præcepta, non leviter, sed sapientissi-
mè moveri. Primum siquidem sapientis est, orbis
hujus magnitudine, ordine, pulchritudine, peren-
nitateque diligenter consideratis, DEUM tanto
operi præesse, hoc est, primum motorem, seu pri-
mam causam, seu primum ens omnium nobilitati
conferri. Nihil enim movere se ipsum, etiam
in moventibus, seu producentibus non est potes-
sus infinitus. Cum vero spiritus corpore nobilior
sit, & actus potentia, necesse sit actum ampli-
citer esse potentia ipsa priorum, quatenus DEUM
non esse corpus, nec corporis formam, neque ex
partibus compositum, nisi qui penitus delipiat,
negare potest. Quod si DEUS actus purus, quis
dubit ipsum esse perfectum, & summum bonum,
infinityque poterit, qui in omnibus operatur,
immutablem quoque & æternum atque
unum, nisi omnis prorsus Philosophie sit expre-
sse. Et cum videamus in rebus nobilitibus, ut ipso
animatis, quod quanto magis à materia eorum
formæ elevantur; quanto magis cognitionis par-
ticipes sunt, nemini ambigendum est, cum DEUS
sit actus purus, qui etiam sit intelligens, immo ipse
intellectus, ac sapientia infinita.

Cum autem nullus sine voluntate sit intellectus,
nullaque, non libera voluntas, manifestè patet
DEO voluntatem inesse, & quod agit, non necessi-
tate naturæ, sed propria agere libertate. Quapropter cum in omnibus per suum intellectum &
voluntatem, tanquam prima causa operetur; etiam
confitenti oportet, ipsum habere omnium præfer-
tim rerum humanarum providentiam; cum ho-
mo sit omnium creaturarum corporearum nobilis-
simus, & proprius ipsum facta sit omnia natura-
lia, DEI itaque est hominem ad finem suum diri-
gere. Homo autem prout est rationabilis, non po-
test ad alium finem, præterquam ad Divinorum
contemplationem ordinari; cum finis intellectus
sit veritas, & voluntatis objectum sit bonus uni-
versale, quod in re creatis inveniri non potest. At
quoniam praeterea vita calamitatibus plena exsistit,
nostraque cognitione, dum hac mole carnis regi-
mur, per exigua resurget, beatitudinem in ea pone-
re valde irrationabile est, immo aliam vitam conce-
dere necessitas cogit, animamque nostram esse
immortalem, atque ipsius corporis formam,
aliоquin non appareret, quomodo & per quid
homo esset homo. Prinde sequitur, ipsam aliquo
modo subsistentem, & separabilem esse. Qui enim
ita leniente viam veritatis tenentes omnes la-
queos, nodosque quibus, qui ab hac sententia
discrepant, facilimè evadunt. Si igitur rerum na-
turalium ordinem subtiliter investigemus, quid
doctrine Christianæ talia asserteni, irrationabile
impingi potest? Nonne hæc omnia rationi con-
sona, & sapientissimis viris infolubilibus argumen-
tis approbata.

Proponamus etiam nobis descriptum superius
triumphum, incomparabilia Christi opera consi-
derantes; nilque in doctrina Christiana à ratio-
ne alienum inveniemus. Quis enim negare po-
test, aliquam in mundo veram esse Religionem?

cam

cum omnes homines ad colendum DEUM, stimulante natura inclinatur, cultusque ipse divinus medium pervenienti ad beatitudinem existat. Nihil siquidem ab ipso DEO ad aliquem finem, sine exhibitione mediis, ad illum tendens ordinatur, alioquin ad hujusmodi finem id frustra instaureretur, quod DEO minime convenit. Quid vero aliud quam bene vivere verus DEI cultus exposcit? DEUM enim colere, est ipsum venerari, & ut DEUM agnoscere; is autem melius venerari non potest, quam in sui effectus perfectionem, qui in bona hominis vita consistit. Cum autem nulla melior vita, quam Christi inventa, aut excogitari queat; pater ipsius cultum esse optimum; cuius fine ac medio ad ipsum finem pervenienti, nullus rationabilior, & perfectior finis, aut certius medium dari potest. Certum est ergo Religionem Christianam veram, & à DEO esse, qua ad veram beatitudinem recte trahite homines perducuntur. Nisi enim hæc ad beatitudinem perducat, quenam alia id praestare potest? Non ergo leviter, sed sapientissimè professio, vitaque Christiana suscipitur & observatur.

Quod si tibi prima fronte videatur absolum credere, crucifixum DEUM DEI Filium & hominem esse; cogita, quælo, tantam vita rectitudinem à tam imminendo errore generari non posse. Experiencia liquidem docet, vitam Christianam, qua purgatissima est, à fide Crucifixi provenire, nutriti, augeri, ac perfici. Animadverte item sacras veteris novique testamenti Scripturas, in quibus tota consistit fides, non nisi à DEO esse posse, ex quibus tot ante annos futura preannunciata sunt, torque sanctissimæ vitae Christianæ fructus emanarunt, ac innumeris sapientes ad veritatem huius lumen converteri solent.

Praeterea, si fides Christi falsa esset, id profecto viris praefertum purgatissimis in oratione, divinorumque contemplatione, à DEO super omnia veritatis lumen obsecrantibus tandem aperitur. Sed cum re ipsa compertum sit, hujusmodi vitos magis, ac magis in hac confessione confirmari, nequaquam potest cum facilitate divinissimus effectus convenire, neque subinde Christi fides falsa esse. Quod etiam ab exteriori cultu probatur; cui quanto devotè magis, & humilis homines subjiciuntur, tanto sanctiores evadunt: contra vero, qui eum contemnunt, vel irreverenter colunt deteriores efficiuntur.

Praeterea si vana haec fides esset, quo pacto immobilis animi tranquillitas, & intrepida libertas, solidumque gaudium Christianis insitum esset; ut innumeris utriusque sexus summas tribulationes, pressurasque perferentes, in præcipuis delitiis constitutis videantur. Nempe si ejusmodi errore ducerentur, nec bona vita illis incremetum, nec supra humanas vires constans in adversitatibus pro Christi nomine redudaret. Quinimum hoc animi sinceritatem, jucunditatemque adeo resplendere in ipso corpore cernimus, ut apud omnes quadam frontis venustate, toruisque oris maiestate, venerabiles fiant, ex eorumque conspectu plurimi tanquam radiis divinitus afflati in melius vitam commutent. Quæ cum quotidie in Ecclesia Dei conspiciantur, quis nihilo omnimente capitus irridere, immo non approbare, atque admirari nequeat?

Si vero Christum de superis, inferisque triumphantem consideraverimus, nullus dubitationi supererit locus, quin ipse verus sit DEUS: qui Potestas,

Thom. à Iesu Oper. Tom. II

reluctantem universum orbem, Dilectus scilicet omnium nationum, nec non Imperatoribus, Tyrannis, Philosophis, Hæreticis, & effriterisque gentibus contra eum pugnantibus, non vi, nec armis, nec terrenarum rerum pollicitationibus, non factando ac reformanti eloquio, sed sobrio, castoque paucorum pauperum & humilium sermone, exemplo subegit, suisque legibus inimutavit. Et quæcunque cogitaverat, quæ vel impossibilia omnino videbantur, effectit, mirabilique sapientia sua facillimè, incredibilique celeritate, rotum jacentem in tenebris terrarum orbem penitus illustravit, ab erroribus purgavit; immensa dehinc bonitatem sua, ita ad sui amorem hominum corda allexit, ut innumerabiles omnium gentium populi, utriusque sexus, & cujuscunque conditionis, professionisque homines, etiam sapientissimi, mundana omnia pro ejus amore, atque confessionalie floccipenderint. Ludibria insuper, minas, verbera, tortura, extremaque supplicia grangerant adierint: quis ergo hominum, aut Deorum ejusmodi potentia, sapientia, ac bonitatis unquam apparuit? Si ergo hic DEUS non est, quis unquam aliis esse potest? Nunquid selestissimus & superbissimus homo, quem si DEUS verè non esset, Christum dicere oportet, talia implere potuisse? Nonne si ab illo miraculis ea fecisset, hoc ipsum absque ullo obtinuisse miraculo, miraculorum esset maximum?

Quid vero à ratione alienum Christus docuit? Si incomprehensibilis Trinitatis aicanum revelavit; ejus vestigium & imaginem in creaturis cernimus. Nec ideo contra Philosophiam aliquid astruimus: si mundi creationem perhibuit; contra rationem non militat; cum omnia à prima efficiente causa facta esse congruum sit. Si animalium sanctificationem consideres, ratio patet dictat, ut homo ad supernaturalem beatitudinem, ad quam ordinatur per supernaturale dominum ipsum purificans & sanctificans transferatur. Quo autem ad beatitudinem, & gloriam animalium, contentaneum est, ut ad id, ad quod ordinatae sunt, perveniant. Si resurrectionem corporum attendas; non frustra expetitur, quia anima separata, ut forma propriam materiam, suum appetit corpus, cum quo prout bene, vel male egerit, æquum est, ut communem retributio[n]em recipiat. Si totius mundi glorificatio expectatur, quid inde inconveniens dicimus? Quamquam enim beati post resurrectionis gloriam corporum ministerio, nec proprius corpus, nec propter intellectum indigebunt; eo quod incorruptibile tunc corpus induerint, nec per sensus cognitionem accipient, cum omnes DEI essentiam visuri sint: tamen quia corporeus oculus ad essentiam divinæ visionem non perveniet, convenientissimum erit etiam corpora cælestia, & elementa glorificari, ut ipsi oculo glorificato congruum & delectabile objectum præbeatur.

Si DEUM hominum factum assertimus, quid decentius, magisve pium ab optimo parente, & opifice omnium concedi potuit, quam ut sedentes in tenebris, & in umbra mortis, per semet DEUS ipse illuminaret, & define, perfectaque vita eos certiores faciens, pro illorum peccatis patiter fatus faceret; & quibus diluendis nemo aliis sufficeret poterat. Idcirco qui ad delendum peccata venerat, etiam sine peccati labe de Virginie natu debuit, & in Cruce mori, ut exemplum nobis exhiberet, pro justitia nullum genus mortis esse fugendum. Ipsum denique revivere, & in celum

cælum ad Patris dexteram ascendere dignum fuit; ut omnibus resurrectionis, æternæque vitæ spes certior tribueretur. Et qui pro omnibus factus reus judicium ultra subiit, par est, ut omnium J. I. ex supremus existat.

Christiana Religio præcepit, quam Christianæ institutionis inveniatur. Quidquid enim boni super Ius à Philosophis & iudicavit, nihilque veri rejiciens, perfectiora multa abundantius cumulavit. In ceremonialibus quoque nil impossibile, nil contra rationem admittitur, sed magnam inde Sanctitatem, divinorum que delectationem homo acquirit.

Nolle ad. Quid simile quæsto, aliae Religiones afferunt? dignitate An Philosophi in ejus comparationem venire possunt, qui nec de fine humanæ vitæ, nec de ipso Relig. medio quicquam certi diffinientes, errores pluperente, ritos dissimilares. Astrorum vero cultoribus, te potius fabulos ac vanis superstitionibus occupatis, nulli lectæ, perniciose, stuolusque delirant. Idololatriæ nihil veri, aut honesti habent. Contra Judeos signa promissa, & oracula Prophetarum. Sacerdotia, sacrificia, omniaque illius genii monumenta, eventus denique ipsi, ac mille jam & quadringentorum quinquaginta plurimumque annorum captivitates, extirpatione, & dissipatio, vastatio que reclamant. Hæreticos Evangelium & inter eos dissensio, ac demum profligatio satis coarguit, & jam funditus extinxit. Contra Mahometanos omnis Philosophia, omnis recta institutio inventur, in quibus nil solidum, aut fide dignum recipitur. At doctrinam Christianam tot stabilili-

tam vitæ sanctissime fundamentis, tæque bonorum in mundo operum effectuæ, que tanto tempore, contraque tot acerrimos impugnatores, sua sanctitate prævaluit, nulla objectio naturali, vel supernaturali lumine eruta infingere, vel damnam potest.

Quis ergo recèd sentiens fidem hanc Christi Epilogu saluberrimam, non imitandam & amplectendam in omnino proponat? Desistite igitur Icioi ac remetari, qui non aliter quam contra fidem blasphemando, sapientes videri posse puratis. Definit tandem contra eam gattire, & in petniciem vestram profanis sacra latrabitibus temerare. Sed cum tanta temporum, rerumque conneccione, saeris vaticiniis, manifestis signis, certo successu, saluberrima doctrina, incomparabili vitæ sanctimonia, præclarissimorum virorum approbationibus & exemplis, miraculorumque frequentia, ac celebritate, potremque innumerabilium Martyrum sanguine, ab exordio in succendentia usque tempora fundata, extructa, roborataque sis; concedite hanc unam verissimam esse, alias hinc celeriter vitam sine ullo dubio expectantes, & tunc tremendi Judicis sententia subiecta est; qui oves quidem, id est bonos, à dextris, hæc autem scilicet malos, à sinistris statuer: hique ibunt in supplicium æternum, illi vero in vitam æternam, ubi in Trinitate unum DEUM ineffabilem, immensumque videbunt, eoque perpetuè persuerant, per gratiam in vicitissimi triumphantem Redemptoris nostri Domini IESU Christi. Cui est honor, virtus, potestas, imperium per infinita secula seculorum. Hæc & alia præclare in predicto libro ab Hieronymo Savanarola scripta.

SECUNDA PARS.

CAPUT I.

De juvandis Gentibus, & ratione agendi cum eis.

Gentes
in tres
classes
referuntur.

Nationes omnes Paganorum, sive Gentilium, quamvis innumerabiles sint, ad tres classes referri possunt, ut optimè annotavit Joseph Acosta, in *proposito de Indorum salute procuranda*. Prima est eorum, qui à recta ratione non recedunt, & maximè politici sunt, cujusmodi sunt Sinenses, & Japonenses. Secunda est minus politicorum, qui quamvis literis operari non dent, legibusque scriptis careant; habent tamen adumbratum quandam Republica formam, magistratus, horum ac certis sedibus ornata, habentque militia Duxes, ac Religionis suæ celebritatem, & ritus, ac denique ratione quadam humana gubernantur. In hoc genere erunt Mexicani, & Peruvenses, de quorum Reipublica forma, legibus & ritibus, plura admiratione digna, & penitus incredibilia recentet idem Pater Acosta in *libro de procuranda Indorum salute*. Tertium genus est illarum gentium, qui adeo barbaræ & silvestres sunt, ut à feris vix differant, sine lege, sine Rege, sine Magistratu, sine fædere, & Republica, magis ferarum ac pecudum caulas, quam horum in convictum referentes. Huc spectant gentes illæ, quæ à nobis ideo Carybes appellantur, quia nihil

altud quam sanguinolentiam exercent, qui humana carne vescentes, nudiscedunt ubi terra fert, vix ipsa virilia tegentes; ac alii, quorum in novo orbe, ac apud Æthiopiam, interiore & exteriorem Brasiliam, innumerabiles Insulas infiniti sunt greges.

Hi omnes pro uniuscuiusque nationis talento, juvandi allicendiisque sunt ad fideli veritatem, alter tamen, atque alter. Nam primi generis, ut olim ab Apostolis Graci, & Romani, ceterique Asia, & Europa populi, DEO intus agente, allicendi sunt ad Sancti Evangelii jugum; quod si vi, armisque pertentes, potius à Christiana lege reddentur alienissimi. Secunda vero classis fide è eodem modo adducendi sunt: sed quia motus & rituum monstra, tot tantaque aptud ipsos sunt, & tanta in subditos saviendo licentia, ut nisi potentia superiori & autoritate regantur, vix aut Evangelii lucem, aut homine ingenuo vitam dignam accepturi videantur, aut in accepta perseverant intelligantur: merito his profici, qui in talibus ad vitam Christianam transfringunt, Christianos Principes, & Magistratus; cum res ipsa depositum, tum Ecclesiæ authoritas precipit: sed ita tamen, ut facultatibus, fortunisque suis, & legibus non naturæ, aut Evangelio contrariis, ut libere, permitti ipsi debat.

Tertia vero classis, hoc est illud Barbarorum humangenus, qui potius bellus quam homines imitanos motu (de quibus Aristot. 1. & 5. Politiorum ferares do- rum capiti,